

ISSN 2076-586X

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

Серія
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Науковий журнал

Виходить 40 разів на рік

Заснований у березні 1997 року

№ 21 (354). 2015

Черкаси - 2015

**Засновник, редакція, видавець і виготовлювач –
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16161-4633ПР від 11.12.2009**

Матеріали “Вісника” присвячені проблемам едукативної роботи у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах. У публікаціях досліджуються різні аспекти розвитку та становлення вищої школи та інших закладів освіти, особливості організації різних форм навчання, розробки нових педагогічних технологій, педагогічні умови ефективності пізнавальної діяльності студентів та школярів, неперервність професійної освіти та ін.

Наукові статті збірника рекомендовані викладачам вищої та загальноосвітньої школи, студентам, магістрантам та аспірантам.

Постановою президії ВАК України від 10.02.2010 р. № 1-05/1 (Бюлетень ВАК України, 2010. – №3) журнал включено до переліку наукових фахових видань зі спеціальності «Педагогічні науки».

Випуск № 21 (354) наукового журналу Вісник Черкаського університету, серія педагогічні науки рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 6 від 12.02.2015 року.)

Журнал реферується Українським реферативним журналом «Джерело» (засновники: Інститут проблем реєстрації інформації НАН України та Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського) та Реферативним журналом Всеросійського інституту наукової і технічної інформації РАН (ВІНІТІ РАН).

Головна редакційна колегія:

Кузьмінський А.І. чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. (головний редактор); *Босчко Ф.Ф.* чл.-кор. НАПН України, д.б.н., проф. (заступник головного редактора); *Тарасенкова Н.А.* д.пед.н., проф. (заступник головного редактора); *Луценко Гр.В.* к.ф.-м.н., доц. (відповідальний секретар); *Біда О.А.* д.пед.н., проф.; *Головня Б.П.* д.т.н., доц.; *Гусак А.М.* д.ф.-м.н., проф.; *Драч О.О.* д.і.н., доц.; *Жаботинська С.А.* д.філол.н., проф.; *Кукурудза І.І.* д.е.н., проф.; *Лизогуб В.С.* д.б.н., проф.; *Марченко О.В.* д.філос.н., проф.; *Мінаєв Б.П.* д.х.н., проф.; *Морозов А.Г.* д.і.н., проф.; *Перехрест О.Г.* к.і.н., проф.; *Поліщук В.Т.* д.філол.н., проф.; *Селіванова О.О.* д.філол.н., проф.; *Соловійов В.М.* д.ф.-м.н., проф.; *Чабан А.Ю.* д.і.н., проф.; *Архипова С.П.* к.пед.н., проф.; *Савченко О.П.* к.пед.н., проф.

Редакційна колегія серії:

Тарасенкова Н.А., д.пед.н., проф. (відповідальний редактор); *Біда О.А.*, д.пед.н., проф. (заступник відповідального редактора); *Король В.М.*, к.пед.н., проф. (відповідальний секретар); *Бурда М.І.*, д.пед.н., проф., член-кор. АПН України; *Градовський А.В.*, д.пед.н., проф.; *Десятов Т.М.*, д.пед.н., проф.; *Євтух М.Б.*, д.пед.н., проф., академік НАПН України; *Капська А.Й.*, д.пед.н., проф.; *Крилова Т.В.*, д.пед.н., проф.; *Малова І.Є.*, д.пед.н., проф. (Росія); *Мельников О.І.*, д.пед.н., проф. (Білорусь); *Мілушев В.Б.*, доктор, професор (Болгарія); *Ничкало Н.Г.*, д.пед.н., проф., академік НАПН України; *Расчотіна С.О.*, д.пед.н., проф. (Росія); *Семеріков С.О.*, д.пед.н., проф.; *Скафа О.І.*, д.пед.н., проф.; *Симоненко Т.В.*, д.пед.н., проф.; *Шпак В.П.*, д.пед.н., проф.; *Архипова С.П.*, к.пед.н., проф.; *Грабовий А.К.*, к.пед.н., доц.; *Гриценко В.Г.*, к.пед.н., доц.; *Демченко О.Г.*, к.ф.-м.н., доц.; *Касярум Н.В.*, к.пед.н., доц.; *Майборода Г.Я.*, к.пед.н., доц.; *Савченко О.П.*, к.пед.н., проф.

За зміст публікації відповідальність несуть автори.

Адреса редакційної колегії:

18000, Черкаси, вул.О.Дашкевича, 22, к.376
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,
кафедра загальної педагогіки і соціології. Тел. (0472) 33-10-96

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

Анотація. У статті висвітлено теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх учителів географії. Запропоновано у методиці викладання географії в школі загальні цілі, які дають можливість кожному учителю на їх основі розробити власні. Описано основні складові методичної підготовки майбутніх учителів географії.

Ключові слова: учителі географії, підготовка, освіта, вища школа.

Постановка проблеми. Інтеграція України в європейський і світовий простір актуалізує завдання підготовки нової генерації учителів, покликаних втілювати у життя основи якісних змін народної освіти. Із розвитком незалежності України, із зростанням національної самосвідомості перед педагогічною системою особливо гостро постала проблема вдосконалення роботи педагогічних вузів щодо навчання і виховання майбутніх учителів, які б мали високий рівень професіоналізму, творчої активності, відповідально ставилися до результатів своєї діяльності. Тому проблема освітньої реформи і підготовки вчителів нової формації є актуальною проблемою сучасної вищої школи.

Внаслідок об'єктивної переоцінки існуючих концепцій і положень у системі освіти і принципово нових підходів до неї постала проблема реформування професійної готовності студентів-географів до викладання географії. Саме від професійного рівня готовності майбутнього вчителя-географа залежить якісне виконання завдань у дальшій його педагогічній діяльності. Проблема методичної підготовки студентів-географів є однією з найбільш важливих у розвитку теорії і практики професійної підготовки фахівців. Вона органічно вплітається у пошук нової парадигми навчання, інноваційних педагогічних технологій, за яких особистість студента, його професійний розвиток перебували б в центрі уваги навчально-виховного процесу в умовах університету.

Розглядаючи професіоналізм учителя як психолого-педагогічний феномен, який ґрунтується на педагогічній культурі й професійній самосвідомості та є складною діалектичною взаємодією педагогічного мислення і здібностей, професійних знань і вмінь, індивідуально-особистісних характеристик учителя, які виявляються в його духовності, інтелігентності, гуманізмі та реалізуються у творчій педагогічній діяльності [1].

Аналіз останніх публікацій. Можна назвати низку науковців, що займалися цією проблемою: М. Нейш, Б. Марсден, Г. Німц, В. Кусінський Векільська, П. Лазаров, С. Карастоянов, Душина, Р. Мишинська, В. Щеньов, І. Матрусов, Є. Мешечко, О. Бугрій, Л. Зеленська, Л. Круглик, В. Корнеев, С. Пальчевський, О. Плахотнік, М. Топузов, В. Обозний, Б. Чернов, А. Сиротенко, О. Топузов, О. Тімець, В. Шевченко та ін.

Виклад основного матеріалу. У методиці викладання географії в школі пропонують загальні цілі, які дають можливість кожному учителю на їх основі розробити власні:

- формування в учнів навичок самостійної творчої діяльності з географії в позаурочні години;
- поглиблення та розширення знань, здобутих безпосередньо на уроках географії та інших природничих наук (у першу чергу біології та фізики);
- розвиток пізнавальних інтересів учнів, розширення їхнього світогляду, підвищення загальної культури;
- виховання любові до рідного краю, своєї Батьківщини, бережливого ставлення до природи, усього навколишнього середовища;
- зацікавлення учнів безпосередньою участю у збереженні, відновленні та примноженні багатств Батьківщини, їх охороні та раціональному використанні;
- закладання основ фізичного та психічного здоров'я, загартовування учнів при поєднанні краєзнавчої роботи з туризмом, змаганнями з орієнтування [2].

Методична підготовка майбутніх учителів географії складається із таких основних складових: знання завдань географічної освіти на сучасному етапі розвитку школи; глибоке і всебічне вивчення чинних програм, підручників і навчальних посібників із географії для школи; засвоєння теоретичних основ методики викладання географії як педагогічної науки та

її методів дослідження; знання шляхів практичного здійснення виховання учнів у процесі навчання географії; розуміння важких місць шкільної програми та природи перешкод (змістова, психологічна, методична і т. ін., наявність прийомів подолання цих перешкод); уміння організувати на уроці, відповідно до сучасних дидактичних, психолого–педагогічних і технічних вимог, усі форми навчальної діяльності з географії (уроки різних типів, практичні й лабораторні роботи, повторення, перевірка і оцінювання знань, природознавчі й виробничі екскурсії, самостійна домашня робота учнів); функціональне володіння методикою викладання, тобто уміння, що спираються на головні положення дидактики, вікової і педагогічної психології, вибрати оптимальний варіант навчання у певних умовах, у потрібний момент замінити одні прийоми роботи іншими, не передбаченими у плані уроку; уміння зацікавити учнів навчанням і навчити їх учитись, пробудити і розвинути в учнів інтерес до географії; володіння методами і прийомами роботи з наочними посібниками (глобуси, карти різних типів і проекцій, картини, схеми, таблиці) і сучасними технічними засобами навчання (проекційна і звуковідтворююча апаратура), уміння виготовляти і використовувати прості прилади для географічного кабінету і географічного майданчика; вільне володіння і професійний показ на картах основної географічної номенклатури, читати та аналізувати карти, працювати з картосхемами, таблицями, графіками, профілями; навички зіставлення (накладення) карт, роботи із комплексом карт для виявлення взаємозв'язків, конкретних характеристик, а також складання ком-плексних фізико–географічних та економіко–географічних характеристик; використання техніко–економічних показників і статистичних розрахунків для виконання завдань на виявлення основних економіко–географічних закономірностей; уміння проводити у школі не менше двох факультативних курсів із географії; навички керування позакласною і позашкільною роботою з географії [3].

Для розвитку творчих здібностей студентів під час вивчення дисциплін географічного циклу варто використовувати інтерактивні форми, методи і прийоми організації навчальної діяльності під час лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять; створювати на заняттях нестандартні ситуації, що дає змогу, враховуючи індивідуальні особливості кожного, залучити студентів до дискусії; стимулювати до висловлювань власної думки, до виконання завдань різними способами без страху помилитися; створювати атмосферу зацікавленості, що спонукає до виявлення ініціативи під час вибору індивідуального дослідного завдання та прояву самостійності у навчанні; підтримувати студентів в їх бажанні аналізувати свою роботу та роботу інших студентів на заняттях [4].

Висновки. Система підготовки майбутніх учителів географії буде результативною за умов: створення наукового підґрунтя підготовки вчителя; дотримання освітніх стандартів, забезпечення навчальними планами, програмами, підручниками, методичними посібниками, пристроями, що використовуватимуться у навчально-практичній діяльності в логічній послідовності; побудови навчального процесу з урахуванням альтернативності, безперервності, наступності й різноманітності форм і методів навчання; комплексного впливу лекційно-практичних занять, самостійної роботи студентів, навчальних (географічних) та педагогічних практик, спецкурсів за вибором, що мають професійне спрямування [3].

Список використаної літератури

1. Криловець М. Г. Система методичної підготовки майбутніх учителів географії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора педагогічних наук: 13.00.02 / Криловець М. Г. – Київ, 2009. – 40 с.
2. Дудка І. Г. Професійна підготовка майбутніх учителів географії до позакласної роботи із школярами // Освітологічний дискурс. – 2014. – № 3(7). – С. 47-55.
3. [Система методичної підготовки майбутніх учителів географії](http://collectedpapers.com.ua/hfs/teach_geo/problems_teaching_geography_schools/10-1-sistema-metodichno%D1%97-pidgotovki-majbutnix-uchiteliv-geografi%D1%97) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://collectedpapers.com.ua/hfs/teach_geo/problems_teaching_geography_schools/10-1-sistema-metodichno%D1%97-pidgotovki-majbutnix-uchiteliv-geografi%D1%97
4. Запорожець Л.М. Метод проектів та його використання в підготовці майбутніх вчителів географії : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream>

Одержано редакцією 11.02.2015

Анотація. В статті освітлені теоретичні та методичні основи підготовки майбутніх учителів географії. Предложено в методикі викладання географії в школі загальні цілі, які дають можливість кожному вчителю на їх основі розробити власні. Описано основні складові методичної підготовки майбутніх учителів географії.

Ключові слова: вчитель географії, підготовка, освіта, вища школа.

Summary. In the article the theoretical and methodological basis of preparation future teachers of geography. A method in teaching geography in school common objectives that enable each teacher based on them develop their own. The basic components of methodical preparation of future teachers of geography.

Keywords: geography teachers, training, education, high school.

УДК 378.147

Блажко Л.

НАСТУПНІСТЬ У НАВЧАННІ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

Анотація. Стаття присвячена процесу наступності у навчанні, який є потужним засобом адаптації студентів першого курсу до навчання у ВНЗ. У статті виділені та проаналізовані основні принципи, за якими відбувається реалізація наступності у навчанні. Наступність у навчанні може бути здійснена за рахунок узгодженості форм і методів організації навчальної діяльності та її змісту між середньою та вищою ланками освіти.

Ключові слова: наступність у навчанні, адаптація студентів, методологічна та дидактична адаптація.

Постановка проблеми. Переважна більшість студентів, які вступають до ВНЗ, на першому році навчання стикаються з цілою низкою проблем, серед яких перше місце посідає проблема адаптації до умов навчального процесу. При цьому, одним із засобів адаптації студентів є наступність у навчанні.

Традиційно адаптація студентів першого курсу до освітнього середовища ВНЗ розглядається як сукупність наступних аспектів: адаптація до умов навчальної діяльності (приспособлення до нових форм викладання та контролю знань); соціальна адаптація серед однокурсників; адаптація до майбутньої професійної діяльності.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженню проблем наступності у навчанні та адаптації студентської молоді у вищих навчальних закладах приділялась увага таких дослідників як Панькович О., Левківська Г.П., Сорочинська В.С., Штифурак В.С., Ізбаш С.С., Павлюк Н.Б., Личагіна І.Н. та ін.

Мета дослідження: виявити шляхи реалізації наступності у навчанні під час викладання вищої математики як засобу адаптації студентів першого курсу до навчальної діяльності у ВНЗ технічного спрямування та шляхи її оптимізації під час вивчення курсу.

Відповідно до поставленої мети визначимо наступні завдання дослідження:

1. Визначити поняття наступності у навчанні і його зв'язок з дидактичною та методологічною адаптацією студентів першого курсу до навчальної діяльності у ВНЗ.
2. Розглянути проблему дидактичної та методологічної адаптації студентів першого курсу.
3. Встановити шляхи сприяння дидактичній адаптації студентів першого курсу шляхом за рахунок реалізації концепції наступності у навчанні.
4. Проаналізувавши навчальні програми підготовки студентів на прикладі напряму підготовки «Будівництво», розглянути на конкретних прикладах можливості підвищення адаптації студентів на заняттях з вищої математики за рахунок реалізації наступності у навчанні.